

امام محمد باقر(ع) پایه‌گذار نهضت علمی بود که بعدا به اوج رسید

جهان بین گفت: مهمترین کاری که امام باقر(ع) انجام دادند، سازماندهی و پایه‌گذاری نهضت علمی بود که در دوران امام صادق(ع) به اوج خود رسید البته در این اتفاق شرایط زمانه هم موثر بود.

جهان بین گفت: مهمترین کاری که امام باقر(ع) انجام دادند، سازماندهی و پایه‌گذاری نهضت علمی بود که در دوران امام صادق(ع) به اوج خود رسید البته در این اتفاق شرایط زمانه هم موثر بود.

فرزاد جهان‌بین، عضو هیأت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی(ره) قزوین در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد نقش امام محمد باقر(ع) در حفظ و گسترش اسلام، گفت: برای اینکه بتوانیم نقش امام محمد باقر(ع) را در زمینه حفظ و گسترش اسلام ناب مورد توجه قرار دهیم لازم است، به جریان‌ها و مسلک‌هایی که در دوران ایشان حضور داشتند، اشاره‌ای کنم و اینکه امام باقر(ع) چگونه توانستند آن خط اصلی را با وجود این جریان‌های مختلف حفظ کنند و گسترش دهند.

وی افزود: یکی از این جریان‌ها مذهب اهل حدیث و نگاه اخباری‌گری‌ای است که در دوره امام باقر(ع) وجود داشت. مسأله دوم به خدمت درآوردن برخی از علما در دستگاه اموی بود چرا که با توجه به جایگاهی که این علما داشتند، می‌توانستند خطرات بسیاری را متوجه اسلام کنند و جریان مرجئه یا توجیه‌گرا بودند که معتقد بودند اگر ایمان و محبت به اهل‌بیت(ع) باشد، دیگر هیچ سیئه‌ای با وجود این محبت، ضرر به انسان وارد نمی‌کند و به عبارتی رفتار غلط را توجیه می‌کردند. حتی خود اموی‌ها هم این مذهب را توجیه می‌کردند.

استاد دانشگاه بین المللی امام خمینی(ره) قزوین ادامه داد: جریان بعدی، جریان قدریه بود که اینها هم سلب اختیار می‌کردند و بر جبر تأکید می‌کردند؛ که این باز مورد حمایت و تبلیغ جریان اموی بود. امام باقر(ع) دو فعالیت را همزمان پیش بردند. یک سری فعالیت‌های ایجابی و یک سری فعالیت‌های سلبی. از جمله فعالیت‌های ایجابی ایشان تبیین خط امامت در برابر اندیشه خلافت و همچنین مبانی فقهی و تفسیری مبتنی بر اسلام ناب.

جهان بین افزود: در خط سلبی هم ایشان مردم و نخبگان را به اعتراض علیه حاکمیت طاغوت تشویق می‌کردند البته ایشان با توجه به آن شرایط خفقانی که بعد از حادثه کربلا وجود داشت، اصل تقیه را در پیش گرفتند و رفتاری عینی که منجر به برخورد مستقیم با حاکمیت شود، از ایشان دیده نشد.

جهان‌بین تصریح کرد: ایشان تلاش می‌کردند که با آرامش و بدون دست بردن به شمشیر و تلاش به جنگ و حتی تا حد ممکن پرهیز از تند صحبت کردن، شالوده مبارزات خودشان را فکری و فرهنگی قرار دهند تا بتوانند نگاه اصیل دینی را بازسازی کنند و یک سازماندهی درون فکری به این موضوع بدهند.

وی در مورد جایگاه علمی امام باقر(ع) هم گفت: همان طور که از نام ایشان پیداست، باقر یعنی شکافته علوم و مقام علمی ایشان آن قدر عظیم و بلندمرتبه است که مخالفین هم به آن اعتراف دارند. افرادی مانند، ابن حجر هیثمی، عبدالله ابن عطا ملکی و هشام ابن عبدالملک و دیگران به تمجید از مقام علمی ایشان پرداختند. به عنوان نمونه هشام ابن عبدالملک با اینکه دشمن خونی امام باقر(ع) بود خطاب به آن حضرت می‌گفت تا زمانی که مثل تو در علم و مقام وجود داشته باشد، قریش بر عرب و عجم سروری می‌کند.

جهان‌بین اظهار داشت: حجم روایت‌هایی که از امام باقر(ع) به جا مانده است به وضوح نشان‌دهنده اهمیت علمی ایشان است. امام باقر(ع) توانسته شاگردان بسیاری را تربیت کند که این شاگردان در دوره امام صادق(ع) زمینه‌ساز تربیت نخبگان دیگری شدند و توانستند که آن نگاه اصیل را در خلال جریان‌های فکری مختلفی که وجود داشت، بتوانند حفظ و احیا کنند و پیش ببرند.

جهان‌بین در پاسخ به این سوال که امام باقر(ع) به چه علوم نقلی و عقلی می‌پرداختند و مجامع علمی ایشان به چه نحوی بود و تربیت شاگردان به چه نحوی توسط ایشان انجام می‌گرفت، گفت: با توجه به جریان‌هایی که در دوره ایشان وجود داشت، ایشان تلاش کردند هم نگاه تفسیری درست را به قرآن مطرح کنند و هم از جهت کلامی فاصله دیدگاهی که قائل به جبر بود یا دیدگاهی که مرجئه یا توجیه‌گرا بودند را بتوانند با اسلام اصیل نشان دهند. همچنین ایشان در این بحث‌ها، با استفاده از

روایات مختلف و استناد به آیات قرآن و روایات کلامی، خط اصیل امامت را تبیین می کردند. دوره حیات امام باقر(ع) دوره‌ای است که در آن تضارب آرا به وضوح دیده می‌شود و ایشان با طرح مباحث عقلی تلاش می‌کنند که از این طریق از مبانی دینی دفاع کنند و آنها را جا بیندازند.

وی افزود: مهمترین کاری که امام باقر(ع) انجام دادند، سازماندهی جدی و پایه‌گذاری نهضت علمی بود که در دوران امام صادق(ع) به اوج خود رسید، البته در این اتفاق شرایط زمانه هم موثر بود، زیرا امام باقر(ع) در دوره ای امامت کردند، که هم عمر بن عبدالعزیز روی کار بود و هم اینکه بنی‌امیه در دوران نابسامانی به سر می‌برد. در همین ۱۹ سال دوران امامت امام باقر(ع)، پنج خلیفه روی کار آمد و این اتفاقات یک فضایی را فراهم کرد که ایشان بتوانند این کار بزرگ را انجام دهند.

جهان‌بین یادآور شد: امام محمدباقر(ع) شاگردان زیادی تربیت کردند؛ از جمله محمد بن مسلم که ۳۰ هزار حدیث از امام باقر(ع) و ۱۶ هزار حدیث از امام صادق(ع) نقل کرده است. از جمله جابر بن یزید جعفی که از کوفه به مدینه هجرت کرد و کتاب‌های متعددی دارد. بسام بن عبدالله صیرفی و ابان بن تغلب؛ زراره بن اعین و دیگران. امام باقر(ع) قریب به ۴۶۵ نفر را تربیت کرد که اشخاص بسیار برجسته ای بودند.

وی افزود: مناظرات امام باقر(ع) با توجه به آن تضارب آراء، بسیار در پیشبرد اهداف علمی موثر بود و ایشان توانستند یک سامانی به علوم اهل بیت دهند و زمینه را برای طرح تشیع به معنای کاملش که در دوران امام صادق(ع) انجام شد فراهم کنند.